

Nr 244.

Av herr **Branting**, om åstadkommande av en verklig likställighet i straffrättsligt hänseende mellan arbetare och arbetsköpare.

Sedan Kungl. Maj:t i proposition nr 15 förelagt riksdagen visst förslag till lag om utpressning, samt i anslutning härtill hr K. G. Westman m. fl. i motion nr 62 föreslagit sådan lydelse av den ifrågasatta lagen mot utpressning, att därunder jämväl i vissa fall kan inbegripas blockad, bojkott och andra stridsåtgärder, är frågan om reglering även ur straffrättslig synpunkt av arbetarnas rätt till ersättning för utfört arbete bragt i förgrunden. Man synes nu avse att forcera fram en straffrättslig reglering av vissa förhållanden mellan arbetare och arbetsköpare, innan dock det civilrättsliga underlaget för arbetsavtalets bedömande ens i sina grunddrag föreligger. Där icke det särskilda arbetsförhållandet reglerats genom avtal mellan parterna, vare sig enskilt eller kollektivt, saknas som bekant i vår lag normgivande och generella bestämmelser till ledning för bedömande av det ömsesidiga förhållande som uppstår, när någon utför arbete för annans räkning. Blott vissa spridda stadganden förekomma. Då nu emellertid ifrågasättes, att vissa förut icke straffbara s. k. stridsåtgärder från arbetarsidan mot arbetsköparen skola under angivna villkor såsom utpressning kriminaliseras, synes det först och främst befogat att eftersträva en reell — icke endast formell — reciprocitet emellan de bägge parterna, så att — om över huvud taget en dylik strafflagstiftning skall inledas — i vart fall i lika grad kränkande åtgärder från arbetsköparens sida mot arbetarparten bliva föremål för en lika starkt straffrättslig reaktion, oavsett den olikartade handlingstyp, som enligt förhållandets natur må komma till användning. Till åskådliggörande av innebörden i det sagda må framhållas, att stridsåtgärder från arbetsköparens sida förmedelst ett illojalt utnyttjande av hans ställning, exempelvis innehållande av intjänad och förfallen arbetslön (löneblockad) eller s. k. trakasseri eller avskedande eller vidtagande av arbetsinställelse, allt i syfte att därmed tvinga arbetarna att avstå ifrån ett rättmätigt tillgodohavande, eller medgiva en försämring i gällande arbetsavtal, icke rimligen kan ur straffrättslig synpunkt bedömas mildare än ett försök från arbetarnas sida att genom strejk, blockad eller bojkott eller hot därom å sin sida tilltvinga sig en orättmätig ekonomisk förmån. Skall det sistnämnda förfarandet kunna straffas såsom utpressning, bör även arbetsköparens angivna, illojala förfarande kriminaliseras.

I själva verket skulle en lagstiftning av den av hr Westman m. fl. föreslagna typen, utan komplettering i nu antytt avseende, ytterligare öka den

olikställighet ur straffrättslig synpunkt, som redan nu består vid arbetsavtalets bedömande, och som härflyter ur att vår strafflag väl känner alla de egendomsdelikt, där fråga är om »gods eller penningar», men däremot alls icke betraktar ett orättmätigt tillägnande av annans *arbetskraft* som ett brott, annat än då tillägnandet sker genom våld eller hot — då emellertid tillägnelsemomentet saknar rättslig betydelse och gärningen bestraffas allenast i sin egenskap av frihetsbrott. Sålunda straffas ju enligt 22 kap. 1 § S. L. såsom bedrägeri, om någon genom svikligt förfarande bedrager sig till gods eller penningar eller förlust därav annan tillskyndar. Men däremot anses icke något brottsligt tillägnande föreligga, om såsom ofta nog händer, någon genom svikligt förfarande bedrager sig till annans *arbetskraft* genom att anställa honom utan att efter arbetets fullgörande betala avtalad lön, och arbetsköparen redan vid avtalets ingående insåg eller bort inse, att han icke skulle kunna betala arbetskraften. Skulle återigen en arbetare i förskott uppbära betalning för visst arbete, vilket han vid avtalets ingående ej avsåg att utföra, eller vilket han vid samma tid insåg eller borde inse, att han ej kunde utföra, och brista i återbetalningen av det uppburna beloppet, anses han otvivelaktigt ha gjort sig skyldig till bedrägeri, eventuellt förskingring. Lika litet anses för närvarande straffbar, orättmätig vinning föreligga för det ingalunda ovanliga fall, att någon låter annan fortsätta att åt honom utföra arbete efter det han kommit på sådant obestånd, att han insett eller bort inse, att han icke kunde göra rätt för sig. Där arbetsköparens obestånd leder till konkurs, kan under inga omständigheter hans oförmåga att betala förfallen arbetslön betraktas såsom konkursförbrytelse. Likväl har arbetsköparen otvivelaktigt i det supponerade fallet bedragit sig till icke blott arbetskraften, utan också det förmögenhetsvärde denna representerar. De nu anmärkta förhållandena synas vara konsekvenserna av det hela vårt rättssystem genomgående betraktelsesättet att *arbetskraft* icke anses likvärdig eller ens jämförbar med förmögenhet och icke åtnjuter samma rättsskydd som »gods eller penningar».

Ett utsträckande av det straffrättsliga skyddet för ägarens rätt till »gods eller penningar» i samband med intressemötsättningar och konflikter på arbetsmarknaden, bör rättvisligen motsvaras av ett ekvivalent skydd för arbetarens rätt till sin *arbetskraft*, vilken är hans förnämsta egendom.

Oavsett den skärpta olikställighet mellan arbetare och arbetsköpare, som, efter vad ovan utvecklats, skulle i straffrättsligt hänseende omedelbart inträda genom den nu ifrågasatta kriminaliseringen av vissa stridshandlingar, är i detta sammanhang beaktansvärt, att arbetarna mitt under en mot arbetsköparen pågående, fullt lovlig och lojal stridsaktion, kunde av denne genom vissa hans civilrättsliga förfogandemöjligheter försättas i ett brottsligt läge. Följande i praktiken förekommande fall må framhållas. En byggmästare, som resterar för oguldna arbetslöner, och vars bygge för den skull blockerats, överlåter sitt bygge till annan person. Blockaden av arbetsplat-

sen, som för närvarande i dylika fall brukar »kvarstå», till dess uppgörelse träffats, är härvid ett uttryck för det betraktelsesätt, som för övrigt torde vara godtaget av vissa utländska rättssystem, att arbetslönen i första hand bör utgå ur det genom den försålda arbetskraften tillskapade förmögenhetsobjektet — detta i naturlig analogi med den gamla åskådning, enligt vilken hantverkare äger panträtt för arbetslönen i det tillverkade gods »som hos honom kvar är» (H. B. § 17: 3). Om emellertid blockaden mot arbetsplatsen fortsattes efter överlåtelsen, i syfte att utfå lönen, skulle de blockerade arbetarna, efter anmälan av nya ägaren, enligt hr Westmans förslag, bliva förfallna till ansvar för utpressning, en påföljd, som synes så mycket obilligare, som densamma i detta fall är en konsekvens av att arbetarens rätt till intjänt arbetslön så föga tillvaratagits i vår civilrätt.

Hela komplexet av nu i korthet berörda spörsmål rullas upp i samband med det väckta förslaget att för vissa fall såsom straffbar utpressning kriminalisera blockad och bojkott. Det allmänna rättsmedvetandet kräver i första hand på det straffrättsliga området likhet inför lagen. Men i den utsträckning, som straffbestämmelserna avse att garantera förmögenhetsrättsliga intressen, kräves att de grundläggande förmögenhetsrättsliga intressena äro klart reglerade.

Med åberopande av vad sålunda anförts, får jag vördsamt anhålla,

att riksdagen, i sammanhang med behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 15 och hr K. G. Westmans motion nr 62, samt med beaktande av vad ovan anförts, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om framläggande av förslag till sådana civil- och straffrättsliga bestämmelser, att en verklig likställighet i straffrättsligt hänseende mellan arbetare och arbetsköpare kan komma till stånd.

Stockholm den 23 januari 1934.

Georg Branting.

